

Úvod

Obdobie bezprostredne po pôrode predstavuje jedinečnú udalosť, kedy matka a novorodenec po biologickej a psychickej stránke majú prirodzenú fyziologickú potrebu byť spolu (1). Je to pre nich oboch okamih pokoja a odpočinku po namáhavej práci, okamih prvého dotyku, pohľadu a spoznávania sa (2). Ide o proces vytvárania láskyplnej väzby, ktorý je podporovaný biologickými, imunologickými, fyziologickými a psychologickými procesmi, čo má pre oboch nenahraditeľnú hodnotu (3). V súčasnosti teória bondingu zažíva svoju renesanciu, pretože sa vďaka výskumným štúdiám dozvedáme čoraz viac o význame kontaktu koža na kožu (skin to skin contact; SSC) po pôrode pre matku a dieťa. Podpora SSC je významným determinantom rešpektujúcej starostlivosti počas pôrodu (4, 5). Jedným z najvýznamnejších benefitov SSC sú pozitívne výsledky dojčenia (6, 7). Kontakt koža na kožu pomáha k ľahšiemu prisatiu k prsníku a rýchlejšiemu nástupu laktácie (3, 8). Novorodenec má bystrý čuch a inštinktívne vyhľadá matkinu bradavku, sám sa prisaje a začne dojčiť, ak sa k nej priloží kontaktom koža na kožu (1). Aj Karimi et al. (9) uvádzajú, že skoré hodiny po narodení sú ideálne na začatie nutričného správania dieťaťa, ako je hľadanie a satie, a sú citlivým a kritickým obdobím dojčenia, pretože väčšina detí reaguje na hmatové, teplé a čuchové podnety matkinho tela.

Viaceré zdravotnícke organizácie (FIGO, WHO, UNICEF), či organizácie podporujúce dojčenie, odporúčajú matke a dieťaťu kontakt koža na kožu ako najvhodnejší spôsob na prežitie minimálne prvých dvoch hodín po pôrode bez prerušenia až po samoprisatie.

Starostlivosť o ženu a novorodenca po pôrode by nemala narúšať SSC, aby sa novorodencom uľahčilo nasledovanie ich prirodzeného správania. Zdravotníci majú významnú úlohu pri implementácii bezpečných postupov podpory SSC pomocou štandardizovaného prístupu a tak významne môžu prispieť k úspešnému dojčeniu, ktoré má dlhodobé zdravotné prínosy pre deti ako aj matky. Podpora, ochrana a propagácia dojčenia predstavuje významnú oblasť zdravotnej prevencie (10).

Cieľom štúdie bolo zistiť skúsenosti žien s podporou kontaktu koža po pôrode a vnímanie jej súvislosti s dojčením.

Metodika

Ide o prierezovú kvantitatívnu štúdiu. Na zber údajov bol použitý neštandardizovaný dotazník vlastnej konštrukcie. Otázky dotazníka boli zamerané na demografické údaje potrebné k charakteristike výskumného súboru (vek, vzdelanie, parita, priebeh pôrodu) a na skúsenosti žien s podporou SSC a s dojčením.

Výskumný súbor tvorilo 212 respondentiek, s vekovým priemerom $29,88 \pm 4,68$ rokov a s priemerným vekom dieťaťa $14,08 (\pm 4,68)$ mesiacov. Do výskumného súboru boli zaradené respondentky, ktoré spĺňali vopred určené zaraďovacie kritériá: obdobie 6 – 24 mesiacov po prirodzenom pôrode, pôrod bez komplikácií, v termíne, narodenie zdravého dieťaťa.

Respondentiek s vysokoškolským vzdelaním bolo 46,69 %, so stredoškolským 38,68 %, s učňovským 13,68 % a so základným 0,94 %. Prvorodičiek bolo 58,96 %, druhorodičiek 31,06 % a viacrodičiek 9,43 %. Väčšina respondentiek (83,01 %) uviedla priebeh pôrodu ako bezproblémový a 16,98 % respondentiek uviedlo menšie problémy ako napr. zdĺhavý pôrod a epiziotómiu.

Na základe súhlasu Etickej komisie Žilinského samosprávneho kraja distribúcia dotazníkov prebiehala v ambulanciách pre deti a dorast v období január 2020 – január 2021. Išlo o kombinovaný zber údajov (osobne, elektronicky). Responzibilita dotazníkov bola 88 % (n = 220), 8 dotazníkov bolo vyradených z dôvodu nesplnenia zaraďovacích kritérií. Na účely výskumu bolo použitých 212 dotazníkov. Na spracovanie získaných dát bola použitá deskriptívna štatistika.

Výsledky

Tab. 1. Podpora SSC

Odpovede	N	%
Áno	87	41,03
Áno, ale kratšiu dobu (menej ako 45 min)	80	37,73
Nie	45	20,27
Spolu	212	100

Podľa odporúčaných postupov (t.j. bezprostredný, nerušený SSC so svojím dieťaťom trvajúci minimálne 3/4 hodinu, prípadne s krátkym prerušením kvôli prvému ošetreniu novorodenca) malo podporený 41,03 % žien. Kratšiu dobu (menej ako 45 minút) malo SSC

podporený 37,73 % žien, čo môžeme považovať za čiastočnú podporu. SSC po pôrode nemalo podporený 20,27 % žien.

Ženy, ktoré SSC po pôrode podporený nemali alebo len kratšiu dobu ako najčastejšie dôvody uvádzali nemocničnú rutinu (54,4 %) a netrepezlivosť zdravotníckeho personálu (27,2 %).

Tab. 2. Priebeh prvého prisatia dieťaťa

Odpovede	N	%
Dieťa sa prisalo samé	34	16,03
Dieťa bolo priložené personálom	42	19,81
Sama som si priložila dieťa k prsníku	39	18,39
Dieťa sa na pôrodnej sále neprisalo	97	45,75
Spolu	212	100

Až 45,75 % žien uviedlo, že dieťa na pôrodnej sále sa im neprisalo. Dieťa priložené k prsníku personálom uviedlo 19,81 % žien. Samé si dieťa priložilo k prsníku 18,39 % žien. K samoprisatiu došlo u 16,03 % žien.

Tab. 3. Vnímanie súvislosti podpory SSC s priebehom dojčenia

Odpovede	SSC optimálny		SSC čiastočný	
	n	%	n	%
Úplne súhlasím	45	51,72	24	30,00
Skôr súhlasím	33	37,93	38	47,50
Neviem	6	6,89	13	16,25
Skôr nesúhlasím	2	2,29	3	3,75
Úplne nesúhlasím	1	1,15	2	2,50
Spolu	87	100	80	100

Z celkového počtu žien (n = 87), ktoré mali podporený SSC podľa odporúčaných postupov (optimálny SSC), väčšina žien (89,65 %) uviedla, že si myslí, že podpora SSC po pôrode mala pozitívnu súvislosť s ich celkovým priebehom dojčenia (úplne súhlasilo 51,72 %, skôr súhlasilo 37,93 %). Nevedelo sa vyjadriť 6,86 % žien a nesúhlasilo 3,44 % žien (skôr nesúhlasilo 2,29 %, úplne nesúhlasilo 1,15 %).

Z celkového počtu žien (n = 80), ktoré mali podporený SSC čiastočne, 77,5 % žien uviedla, že si myslí, že podpora SSC po pôrode mala pozitívnu súvislosť s ich celkovým priebehom dojčenia (úplne súhlasilo 30 %, skôr súhlasilo 47,50 %). Nevedelo sa vyjadriť 16,25 % žien a nesúhlasilo 6,25 % žien (skôr nesúhlasilo 3,75 %, úplne nesúhlasilo 2,50 %).

Väčšina žien (83,07 %) dojčila dieťa pri odchode z nemocnice (53,30 % bez problémov, 28,77 % s problémami). Pri odchode čiastočne dojčilo 13,67 % žien a nedojčilo 4,24 % žien.